

PROJECT

GREEN GABLES

FABLES

**“HELLO, KINDRED SPIRITS”: ONDERDEEL
UITMAKEN VAN EEN GEMEENSCHAP IN
PROJECT GREEN GABLES EN *GREEN
GABLES FABLES***

ROOS WOLTHERS
14 JUNI 2018

PROJECT

GREEN GABLES

FABLES

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Sociale in- en uitsluiting in <i>Anne of Green Gables</i>	5
Adaptatietheorie	7
Representatie en discriminatie van minderheden	10
Transmedia	14
Conclusie	19
Literatuurlijst	20

Inleiding

In 2012 kwam *The Lizzie Bennet Diaries* uit, een webadaptatie van *Pride and Prejudice*, gemaakt door Hank Green en Bernie Su. Het bijzondere aan deze adaptatie was dat het verhaal transmediaal werd verteld: via verschillende media. Er verschenen vlogs op YouTube, waarin acteurs als verschillende personages uit het boek vertelden over dingen die ze hadden meegemaakt. De serie omvatte echter meer dan alleen de vlogs. Verschillende personages hadden daarnaast ook accounts op sociale media, waar zij updates plaatsten, informatie deelden en daarmee de verhaalwereld uitbreidden. Transmedia producer Jay Bushman zegt dat je de serie niet volledig hebt gezien wanneer je de verschillende kanalen niet allemaal hebt gevolgd (Tepper, 46). De eerste aflevering is bijna drie miljoen keer bekeken en werd erg goed ontvangen: het was de eerste webserie die in 2013 een Emmy won, voor Outstanding Creative Achievement in Interactive Media.

Over *The Lizzie Bennet Diaries* is veel geschreven en verwacht en gehoopt werd dat *The Lizzie Bennet Diaries* een inspiratie zou zijn voor veel nieuwe transmediale adaptaties van literaire klassiekers. Alegra Tepper schreef bijvoorbeeld: "While further adaptations of *Pride and Prejudice* seem all but inevitable, one can only hope that the true legacy of *The Lizzie Bennet Diaries* will not be furthering an Austen revival, but rather instigating a transmedia renaissance" (49). Silke Jandl omschreef de serie als "a transmedia adaptation that might very well be the first of many of its kind" (167). De laatste jaren zijn er inderdaad veel vergelijkbare series gekomen. Sommige daarvan zijn gebaseerd op andere werken van Jane Austen. De makers van *The Lizzie Bennet Diaries* hebben ook een adaptatie gemaakt van *Emma*, namelijk *Emma Approved*. Er zijn daarnaast ook series gemaakt gebaseerd op *Northanger Abbey* (*Northbound* en *The Cate Morland Chronicles*), *Sense and Sensibility* (*Elinor and Marianne Take Barton*, *Dashwood Diaries* en *Mars and Elly*) en *Mansfield Park* (*From Mansfield With Love*). Ook zijn er webseries gemaakt die zijn gebaseerd op het werk van auteurs als William Shakespeare (*Nothing Much To Do*, gebaseerd op *Much Ado About Nothing*), Charlotte Brontë (*The Autobiography of Jane Eyre*, gebaseerd op *Jane Eyre*) en F. Scott Fitzgerald (*The Nick Carraway Chronicles*).

Er is veel over *The Lizzie Bennet Diaries* geschreven, maar er is nauwelijks iets te vinden over alle andere webseries die de afgelopen jaren zijn verschenen, terwijl het juist erg interessant is hoe deze nieuwe series gebruik maken van een transmediale

manier van verhalen vertellen en een hedendaagse context om literaire klassiekers onder de aandacht te brengen bij een nieuw publiek. Er wordt veel geëxperimenteerd met de mogelijkheden die het transmediaal vertellen van een verhaal biedt en makers besteden zoveel moeite aan het opbouwen van de verhaalwereld dat die bijna realiteit lijkt te worden. In dit onderzoek zal ik twee adaptaties van Lucy Montgomery's *Anne of Green Gables* bespreken, namelijk *Green Gables Fables* (2014-2017), gecreëerd en geschreven door Mandy Harmon (die ook de hoofdrol speelt), Marie Trotter en Alicia Whitson en *Project Green Gables* (2016-), gecreëerd en geschreven Laura Eklund Nhaga (die ook de hoofdrol speelt) en Janika Vikman. Beide adaptaties maken op een inventieve manier gebruik van de mogelijkheden die het transmediaal vertellen van het verhaal biedt om een nieuwe invulling te geven aan het thema van in- en uitsluiting door een gemeenschap, een thema dat een hele belangrijke rol speelt in *Anne of Green Gables*. Beide adaptaties verbinden dit thema aan hedendaagse ontwikkelingen en discussies, zoals internetcultuur en representatie van minderheden. Ik zal dan ook gaan onderzoeken hoe het thema in- en uitsluiting door een gemeenschap terugkomt in beide series, in zowel de inhoud als de vorm. Het is belangrijk om onderzoek te doen naar deze adaptaties, omdat ze laten zien wat de mogelijkheden zijn van de media die ze gebruiken. Sociale media en vlogs worden vaak afgedaan als oppervlakkig en narcistisch, maar deze adaptaties laten zien dat deze media gebruikt kunnen worden om complexe literaire verhalen te vertellen. De adaptaties maken de verhalen over Anne toegankelijk voor een nieuw publiek, en geven tegelijkertijd stemmen die in de tijd van schrijven nog niet prominent waren de kans om zich te laten horen en hun plek in te nemen binnen het verhaal. Door een thema als discriminatie, dat in de boeken al voorkomt, verder uit te werken en te verbinden aan actuele discussies, weten de adaptaties het verhaal van Anne te gebruiken om iets te zeggen over onze tijd en onze samenleving.

In dit onderzoek ga ik eerst in op de boeken en de manier waarop sociale acceptatie en afwijzing daarin een rol spelen. Ik gebruik de interpretaties van Susan Drain en Laura Robinson van *Anne of Green Gables* om deze analyse te verdiepen. Ik ga daarna in op adaptatietheorie en verbind deze theorie aan *Green Gables Fables* en *Project Green Gables*, waarvoor ik het werk van Linda Hutcheon, Deborah Cartmell en Imelda Whelehan gebruik. Ik leg in deze passage uit waarom ik niet bespreek of de adaptaties trouw zijn aan de boeken en beargumenteer dat het zinvoller is om te onderzoeken op

welke manier de adaptaties de boeken interpreteren en welke nieuwe betekenissen ze genereren. Na de adaptatietheorie bespreek en interpreteer ik de adaptaties zelf. Ik beargumenteer dat beide adaptaties de tolerante visie van *Anne of Green Gables* benadrukken door aandacht te besteden aan de representatie van minderheden en dat *Project Green Gables* ook inhoudelijk aandacht besteed aan het buitensluiten van minderheden door discriminatie een van de belangrijkste thema's te maken. Als laatste bespreek ik de vorm van de adaptaties. Ik ga dan in op de definitie van transmedialiteit van Dan Hassler-Forest en beargumenteer dat de transmediale manier van vertellen die beide adaptaties gebruiken ervoor zorgt dat er een uitgebreide en realistische verhaalwereld wordt opgebouwd die de grens tussen onze wereld en de fictieve wereld van Anne doet vervagen. Anne heeft veel contact met de kijkers en bouwt een band met hen op, waardoor ze uiteindelijk niet alleen een gemeenschap van "kindred spirits" gevonden heeft in Avonlea, het dorp waar ze woont, maar ook op het internet.

In dit onderzoek zal ik voorbeelden uit *Green Gables Fables* en uit *Project Green Gables* gebruiken om mijn argumenten te ondersteunen. Er zijn zeker grote verschillen tussen beide adaptaties. *Green Gables Fables* besteed bijvoorbeeld nauwelijks aandacht aan de gebeurtenissen uit *Anne of Avonlea*, terwijl *Project Green Gables* daar een heel seizoen aan wijdt. De karakters van een aantal personages, waaronder die van Ruby Gilles en Jane Andrews, zijn anders in de verschillende series en gebeurtenissen uit *Anne of Green Gables* worden op andere manieren gemoderniseerd. In dit onderzoek ga ik echter nauwelijks in op deze verschillen, omdat de manier waarop de twee adaptaties sociale afwijzing en acceptatie verbinden aan hedendaagse ontwikkelingen vergelijkbaar is. Een verschil tussen de beide adaptaties is dat *Project Green Gables* inhoudelijk veel meer aandacht besteed aan discriminatie. Wanneer ik het hierover heb, gebruik ik dan ook uitsluitend voorbeelden uit *Project Green Gables*.

Sociale in- en uitsluiting in *Anne of Green Gables*

Anne of Green Gables, door L.M. Montgomery geschreven in 1908, gaat over het weesmeisje Anne Shirley. Het is het eerste boek in een serie van acht boeken: in het begin van het eerste boek is Anne elf jaar oud, in het achtste boek is ze 49. Ik zal vooral ingaan op het verhaal van *Anne of Green Gables* en, in iets mindere mate, op *Anne of Avonlea* en *Anne of the Island*, deel twee en deel drie, omdat beide webseries alleen gebaseerd zijn op de eerste drie boeken. De boeken hebben een episodische structuur:

ze bestaan uit korte hoofdstukken die elk een afgerond verhaal zijn. In het begin van *Anne of Green Gables* is Anne een buitenstaander. Ze heeft geen thuis en geen familie, vrienden of andere mensen die om haar geven. Iedereen vindt haar raar en vervelend omdat ze heel veel praat en een grote verbeelding heeft. In het begin van het boek wordt ze geadopteerd door Marilla Cuthbert en haar broer Matthew, die samen in Avonlea wonen in een huis dat Green Gables heet. Ze geven Anne het gevoel dat ze eindelijk een familie heeft en hoewel ze in het begin te maken heeft met vooroordelen en buitensluiting, wordt ze langzaam ook door de andere bewoners van Avonlea geaccepteerd. Halverwege het boek merkt ze op dat: "Kindred spirits are not so scarce as I used to think. It's splendid to find out there are so many of them in the world" (220), waaruit blijkt dat ze zich verbonden voelt met de mensen om zich heen. Gedurende het boek maakt ze vrienden en gaat deel uitmaken van de gemeenschap. In het tweede boek, *Anne of Avonlea*, wordt ze ook een essentieel onderdeel van die gemeenschap, wanneer ze gaat lesgeven op de school in Avonlea en een vereniging opricht om het dorp mooier te maken. In het derde boek, *Anne of the Island*, gaat Anne studeren aan Redmond University, haalt ze haar bachelordiploma en verlooft ze zich uiteindelijk met haar vriend Gilbert Blythe.

Volgens Laura Robinson stellen de bewoners van Avonlea zich in *Anne of Green Gables* op als een gesloten groep door een discours van insluiting en uitsluiting, gemeenschap en buitenstaanders, Canadezen en buitenlanders te gebruiken (21). Dit blijkt bijvoorbeeld uit de manier waarop Mrs Lynde en Mrs Barry zich in eerste instantie opstellen tegenover Anne: ze is een wees, is niet opgegroeid in dezelfde omgeving en zal dus wel niet te vertrouwen zijn. Personages van Montgomery houden zich dus zeker bezig met nationale, etnische en groepsidentiteit, maar uiteindelijk gaan haar boeken volgens Robinson vooral over de positieve kracht van individuele en etnische verschillen. Door een individu dat op zoek is naar sociale acceptatie centraal te stellen in haar werk, suggereert Montgomery dat gemeenschappelijke identiteit uit zou moeten gaan van tolerantie (20).

Hoe belangrijk gemeenschap is in *Anne of Green Gables* blijkt, zoals Susan Drain beargumenteert, al uit de titel van het boek. De identiteit van de Anne valt terug te leiden naar het huishouden waar ze een onderdeel van is, namelijk Green Gables (16). Volgens Drain valt het enorme belang dat in het boek wordt gehecht aan gemeenschap ook af te leiden uit de opbouw van het boek. Dit blijkt uit het feit dat Anne, hoewel ze de

hoofdpersoon is, pas voor het eerst wordt genoemd in hoofdstuk drie. In het eerste hoofdstuk ziet Mrs Rachel Lynde, de buurvrouw van Matthew en Marilla, die altijd op de hoogte is van wat er gaande is in Avonlea, Matthew weggrijden. In het tweede hoofdstuk gaat ze langs bij Green Gables, dat wat verder uit het centrum ligt, om Marilla te vragen waar hij naartoe ging. Pas in het derde hoofdstuk komt Anne zelf voor het eerst in het boek voor, wanneer Matthew haar op komt halen bij het treinstation. Anne wordt pas geïntroduceerd zodra ze onderdeel begint uit te maken van een gemeenschap. Tot op dat moment is ze onzichtbaar voor de lezer. Door het verhaal te beginnen in het centrum van Avonlea's gemeenschap (het huis van Mrs Rachel Lynde) en de locatie in de daaropvolgende hoofdstukken climactisch steeds verder van die gemeenschap af te laten zijn (eerst Green Gables aan de rand van het dorp, daarna een verlaten treinstation ver buiten het dorp) tot Anne wordt geïntroduceerd, wordt de geïsoleerde positie die ze had voor Matthew haar kwam ophalen extra benadrukt (17).

Een ringcompositie in het boek zorgt ervoor dat de ontwikkeling die Anne heeft doorgemaakt van buitenstaander naar deel van de gemeenschap wordt benadrukt. In het begin van het boek zegt Mrs Lynde, wanneer ze hoort dat Anne naar Avonlea komt: "Well, the world was certainly turning upside down!" (18). Deze opmerking is tegenovergesteld aan de laatste zin van het boek, namelijk: "'God's in his heaven, all's right with the world' whispered Anne softly" (317). Met die laatste opmerking reflecteert Anne op haar keuze om bij Marilla te blijven in plaats van naar de universiteit te gaan. Die keuze heeft ze gemaakt omdat ze zich verbonden voelt met Marilla en omdat ze deel is geworden van de gemeenschap in Avonlea, terwijl de opmerking van Mrs Lynde in het begin van het boek juist een reactie was op het feit dat Anne als buitenstaander in Avonlea kwam wonen (Drain, 17).

Adaptatietheorie

Imelda Whelehan zegt dat "it is fascinating to study the effect that the period in which a text is adapted has upon the representation of that text" (14). In dit onderzoek zal ik dan ook analyseren hoe sociale acceptatie en afwijzing, het thema dat in *Anne of Green Gables* zo belangrijk is, in twee adaptaties, namelijk *Green Gables Fables* en *Project Green Gables*, aan hedendaagse discussies en ontwikkelingen wordt gekoppeld. Ik zal kijken naar de invloed van de tijd waarin de tekst bewerkt is. Om dat te kunnen doen, ga ik eerst nader in op de definitie en betekenis van adaptatie.

Linda Hutcheon definieert adaptatie op twee manieren: als het proces van het bewerken van een verhaal en als het daaruit voorkomende eindproduct. In het eerste geval is adaptatie een creatief en interpretatief proces van toe-eigening en recyclen. In het tweede geval is een adaptatie een erkende omzetting van een specifiek werk (8). Die omzetting kan concreet bestaan uit verandering van genre (bijv. tragedie naar komedie), context (bijv. een hervertelling uit de ogen van een eerder minder belangrijk personage) of medium (bijv. toneelstuk naar film) (8). Meestal wordt er bij het analyseren van adaptaties uit die laatste categorie vooral gekeken naar boeken en films, en dan met name naar verfilmingen van romans. Hutcheon benadrukt echter dat adaptatie niet alleen en zelfs niet vooral over boeken en films gaat. Het is volgens Hutcheon zelfs niet mogelijk om adaptatie te begrijpen door alleen naar boeken en films te kijken (xi). Adaptatie is altijd al iets geweest dat heel veel verschillende media beslaat en dat overal in de maatschappij aanwezig is, maar door de enorme hoeveelheid media die ons momenteel ter beschikking staan is adaptatie nu nog wijder verspreid geraakt en is het overal in allerlei verschillende vormen terug te zien. Hutcheon pleit ervoor om naast verfilmingen ook te kijken naar vormen van adaptatie in andere media, zoals muziek, games, strips en nieuwe media (xi). Het verhaal van Anne wordt in *Green Gables Fables* en *Project Green Gables* louter via nieuwe media verteld, namelijk via vlogs, blogs en sociale media.

Er zijn volgens Hutcheon drie manieren om een verhaal te vertellen, namelijk de “telling mode”, de “showing mode” en de “participatory mode”. In de “telling mode” wordt een verhaal verteld in woorden, zoals bijvoorbeeld in een roman. In de “showing mode” speelt het verhaal zich voor de ogen van de toeschouwer af, zoals in films en theatervoorstellingen. De “participatory mode” is interactief: de toeschouwer kan het verhaal sturen, meedoen en heeft invloed op de uitkomst (22-3). Volgens Hutcheon vindt er, naast een verandering in medium, context of genre, bij een adaptatie ook vaak een verandering in de manier van vertellen plaats van een van deze categorieën naar de andere (38). Bij *Green Gables Fables* en *Project Green Gables* worden alle drie de manieren van vertellen gebruikt om het verhaal te vertellen. Er wordt gebruik gemaakt van “telling” in de vlogs waarin Anne tegen de camera praat en vertelt over iets wat er eerder is gebeurd (bijvoorbeeld “A Detestable Woman #1.4” (*Green Gables Fables*) en “Ought To Have A Weave!?! #1.4” (*Project Green Gables*)). Ook wordt er gebruik gemaakt van “showing” in de vlogs waarin Anne filmt wat er om haar heen gebeurt of gesprekken

heeft (bijvoorbeeld “Chatting With Gil 5 (Disaster Edition)” (*Project Green Gables*) en “Memories” (*Green Gables Fables*)). De adaptaties zijn tot op zekere hoogte ook interactief: kijkers kunnen interactie aangaan met de personages en invloed uitoefenen en zelfs deel uit gaan maken van de video’s. Hutcheon veronderstelt dat verhalen die in de “participatory mode” verteld worden regelmatig een “heterocosm” adapteren: een volledige verhaalwereld in plaats van alleen het plot zelf (14). Dat is zeker ook het geval bij *Green Gables Fables* en *Project Green Gables*. Omdat het verhaal bij beide adaptaties transmediaal wordt verteld, hebben de makers een grote hoeveelheid kanalen tot hun beschikking om de verhaalwereld te beschrijven en uit te werken (op de website van *Green Gables Fables* is een lijst te vinden met alle verschillende sociale media accounts en youtubekanalen die worden gebruikt voor de adaptatie: het zijn er 42). Personages die in het boek een kleine rol hebben kunnen nu via hun eigen twitter-, instagram- en tumblyaccounts hun kant van het verhaal vertellen en de kijker laten zien hoe zij Avonlea of de universiteit ervaren. De verhaalwereld dient als inspiratie en wordt in de adaptatie uitgebreider en complexer.

Deborah Cartmell bespreekt de opdeling van adaptatie in drie categorieën van Wagner, namelijk transpositie (waarin de adaptatie zo dicht mogelijk bij de geadapteerde tekst blijft), commentaar (waarin de adaptatie aanpassingen maakt aan de bewerkte tekst) en analogie (waarin de bewerkte tekst als vertrekpunt voor de adaptatie wordt gebruikt) (24). Deze indeling is descriptief: er zijn geen waardeoordelen aan de verschillende categorieën verbonden. Dit is belangrijk, omdat het, zoals Cartmell, Whelehan en Hutcheon alle drie beargumenteren, een misvatting is om waarde te hechten aan “fidelity”: de trouw van een adaptatie aan de tekst waar hij op is gebaseerd (Cartmell, 28; Hutcheon, 6; Whelehan, 3-4). Hutcheon stelt dat: “An adaptation’s double nature does not mean, however, that proximity or fidelity to the adapted text should be the criterion of judgement or the focus of analysis” (6). Cartmell stelt voor dat we, in plaats van ons af te vragen of een adaptatie trouw is, adaptaties juist moeten waarderen omdat ze een veelvoud aan betekenissen genereren (28). Dit is ook wat ik zelf in het vervolg van deze tekst duidelijk zal maken. *Green Gables Fables* en *Project Green Gables* zijn volgens de categorieën van Wagner analogieën. Bij een analogie wordt de essentiële context van een tekst veranderd of een belangrijk uitgangspunt van de hele tekst ingrijpend aangepast (Whelehan, 8). Beide adaptaties hebben het verhaal van L. M. Montgomery, dat zich in het begin van de 20ste eeuw afspeelt, in het nu

gesitueerd. Dat op zichzelf is al een grote verandering, maar om het verhaal bij deze hedendaagse context te laten aansluiten, hebben de makers ook grote delen van het plot veranderd en herschreven. Het is niet relevant of de makers hiermee trouw zijn gebleven aan het boek. Veel interessanter is de vraag hoe *Anne of Green Gables* in beide adaptaties geïnterpreteerd en bewerkt wordt en welke nieuwe betekenissen er aan de kijker worden meegegeven.

Representatie en discriminatie van minderheden

Een van de belangrijkste manieren waarop *Green Gables Fables* en *Project Green Gables* betekenis toevoegen aan *Anne of Green Gables*, is door minderheden te representeren. Volgens Rosemarie Buikema en Liedeke Plate omvat representatie twee verschillende processen, namelijk representatie op concreet niveau, als vorm van vertegenwoordiging (zijn bepaalde groepen mensen aanwezig op bijvoorbeeld de televisie en in de politiek, films en boeken?), en representatie op symbolisch niveau, de manier waarop bepaalde groepen vertegenwoordigd worden en welke betekenis we daaraan kunnen geven (hoe worden mensen uit een bepaalde groep in beeld gebracht?) (399). *Green Gables Fables* en *Project Green Gables* proberen minderheden op beide niveaus te representeren. In eerste plaats worden etnische en seksuele minderheden in beide adaptaties op concreet niveau vertegenwoordigd. In *Green Gables Fables* is Philippa Gordon lesbisch en wordt ze gespeeld door Robyn Matuto, een actrice met een Filippijnse achtergrond. Stella Maynard wordt gespeeld door Vanessa Aglir, een actrice met een Mexicaanse achtergrond en Priscilla Grant wordt gespeeld door Marium Raja, een actrice met een Indiase achtergrond. In *Project Green Gables* is Anne biseksueel en wordt gespeeld door Laura Eklund Nhaga, een zwarte actrice. Philippa Gordon is ook biseksueel en wordt ook gespeeld door een zwarte actrice, namelijk Viviane Bossina. Paul Irving is homoseksueel en Jane Andrews is aoseksueel. De personages worden ook op symbolisch niveau gerepresenteerd. Ze zijn uitgewerkt en complex, worden niet gereduceerd tot hun seksualiteit of etniciteit en krijgen veel ruimte om hun stem te laten horen. Dit is zo in *Project Green Gables*, waarin het hoofdpersonage zelf zwart en biseksueel is, maar zeker ook in *Green Gables Fables*, waarin alle personages worden uitgediept via hun twitteraccounts, en Philippa ook een eigen youtubekanaal heeft waarop ze haar eigen video's plaatst ("Derivative Phil").

In *Project Green Gables* is discriminatie een heel belangrijk onderwerp. In *Anne of Green Gables* heeft Anne in het begin van het boek te maken met discriminatie. Mrs Lynde vindt dat alle weeskinderen bij voorbaat al niet te vertrouwen zijn (88) en Mrs Barry volgt haar gedachtegang wanneer ze onmiddellijk aanneemt dat er kwade opzet in het spel moet zijn geweest als Anne Diana per ongeluk wijn te drinken heeft gegeven (178-82). In *Project Green Gables* is het thema discriminatie nog prominenter, hoewel Anne minder te maken krijgt met discriminatie omdat ze een pleegkind is. In plaats daarvan gaat het over haar ervaringen als zwarte, biseksuele vrouw en over de vormen van seksisme, racisme en discriminatie op basis van seksualiteit waar ze mee te maken krijgt. Helemaal aan het begin van de serie krijgt Anne meteen te maken met racisme wanneer Gilbert Blythe haar haar aanraakt zonder dat te vragen en zegt dat het precies zo voelt als het haar van zijn hond (een variant op een bekende scene uit het boek waarin hij aan haar vlecht trekt en haar "carrots" noemt) ("Dicks Will Be Dicks #12"). Later is er een aflevering waarin Anne praat over dergelijke vormen van microagressie:

Racism 101: you do not have to outright hate black people to be racist. You do not have to try and hurt black people on the basis of their skin colour to be racist and hurtful. Racism can often be unintentional. (...) Microaggressions, those seemingly harmless little comments that are actually low-key racist, are a good example of this. I mean, I deal with this every day. People being surprised that I speak proper English or expecting me to be able to twerk or do the nay-nay or, you know, asking me where I'm really from or touching my hair without permission and comparing the texture to an animal. And do they hate me for being a woman of colour? No, probably not. Does that make it any less racist? Also no. The bright side of this is that if you catch yourself saying something racist you are not the literal Satan. So stop with the defensiveness. If someone calls you out on something problematic, it just means you have something to learn and something to apologise for. It's doable. ("Microaggressions #2.14", mijn transcript)

Met deze aflevering probeert Anne onder haar kijkers meer bewustzijn te creëren over microagressies als vorm van racisme en ze benadrukt het belang hiervan in deze aflevering. Het is belangrijk om mensen aan te spreken op racistische opmerkingen en om je, wanneer je op een racistische opmerking aangesproken wordt, open op te stellen

en te proberen ervan te leren. Anne vertelt in de aflevering dat de aanleiding voor deze video een racistische opmerking van haar buurman was. Hij reageerde positief op haar kritiek en realiseerde zich dat zijn opmerking problematisch was. Uiteindelijk heeft deze aflevering een hoopvolle boodschap, namelijk dat mensen kunnen leren van problematisch en discriminerend gedrag. Diezelfde boodschap komt ook op andere momenten in de serie naar voren. Gilbert biedt meerdere keren uitgebreid zijn excuses aan voor zijn gedrag en publiceert na het incident waarin hij het haar van Anne met dat van een hond vergeleek een lange tekst op zijn blog waarin hij schrijft dat hij onderzoek aan het doen is naar alledaagse vormen van racisme, microagressies en zijn eigen privilege, dat hij zich realiseert hoe fout zijn opmerking was en dat hij zal proberen zijn gedrag te verbeteren.

Anne krijgt ook te maken met discriminatie omdat ze biseksueel is. De scene waarin Diana's moeder aanneemt dat Anne Diana expres alcohol heeft gegeven en Diana vervolgens verbiedt om met Anne om te gaan, is in *Project Green Gables* ingrijpend veranderd. In plaats van haar per ongeluk alcohol te geven, geeft Anne in een video toe aan Diana dat ze haar leuk vindt op een romantische manier. Diana's moeder verbiedt hun contact nadat ze de video heeft gezien, omdat ze bang is dat Anne invloed uit zal gaan oefenen op Diana's seksualiteit ("Well Then #41"). Diana's moeder leert uiteindelijk ook van haar gedrag. Diana zelf en de andere vrienden en pleegouders van Anne accepteren haar seksualiteit volledig en doen pogingen om Diana's moeder ervan te overtuigen dat haar gedrag verkeerd is. Uiteindelijk, nadat Anne Diana's dronken zusje tegen is gekomen en haar heeft geholpen om veilig thuis te komen, ziet Diana's moeder dat zelf ook in en staat ze Diana weer toe om met Anne om te gaan ("A Card With No Signature").

De seksistische Anthony Pye leert ook van zijn gedrag. In eerste instantie weigert hij om Anne, die zijn bijleslerares is, serieus te nemen, omdat hij niet gelooft dat hij iets zinvols zal kunnen leren van een meisje en maakt hij constant seksistische en respectloze opmerkingen tegen haar ("Miss Shirley's First Week #2.6"). Wanneer ze voor zichzelf opkomt, krijgt hij echter respect voor haar en stelt hij zijn gedrag bij ("A Chad Day #2.22"). Anne is uitgesproken feministisch. Ze schrijft feministische gedichten en heeft regelmatig een trui aan met daarop een zogenaamde woordenboekdefinitie van feminisme: "the radical notion that women are people".

Gedurende de adaptatie leert Anne om zichzelf meer te accepteren zoals ze is. In *Anne of Green Gables* doet Anne een poging om haar rode haar donker te verven, zodat het minder opvalt. In plaats daarvan wordt haar haar groen. Robinson schrijft hier het volgende over: "It was also motivated by a desperate desire to belong to the community of Avonlea. By trying to erase the bodily signifier of her foreignness, her red hair, Anne has, ironically, dyed her hair green and she will truly stand out in Avonlea. (...) Anne manages to rescue important aspects of her difference, even while becoming socialized into Avonlea's community" (24). In *Project Green Gables* koopt Anne een product waarvan ze hoopt dat het haar krullende haar stijl zal maken, maar in plaats daarvan valt een groot deel van haar haar uit. Anne is in *Project Green Gables*, op Mrs Lynde na, de enige zwarte persoon in Avonlea. Door te proberen haar haar stijl te maken, probeert ze meer te lijken op de mensen om haar heen. Dit gaat mis, en uiteindelijk behoudt en omarmt ze haar natuurlijke haar, waar ze in "Hairupdate #2.13" meer over vertelt:

Through this experience I have come really aware of this phenomenon that I think they call internalized self-hatred that brown kids have. Just this thought of not being able to be pretty or important because you can't meet the expectations or the standards of being pretty or important because the standards are automatically exclusive of you and the way you look. (...) Don't feel that you are not pretty and don't feel like you can't be pretty because you can't look the way society tells you. I still don't feel like I'm pretty, but I feel like I'm on the way there, kind of. (mijn transcript)

Dat een aantal personages van hun gedrag leren en proberen het te verbeteren wil niet zeggen dat *Project Green Gables* naïef is en doet alsof iedereen die discrimineert uiteindelijk van zijn fouten leert. Charlie Sloane, een klasgenoot die Anne heeft lastiggevallen op een feestje, biedt nooit zijn excuses aan voor zijn gedrag ("Me Too #3.16"). *Project Green Gables* is niet kortzichtig, maar wel optimistisch. Door meer bewustzijn te creëren voor vormen van alledaagse discriminatie, stellen we mensen in staat hun gedrag te verbeteren, iets waar de adaptatie zelf ook al aan bijdraagt. Anne worstelt zeker met discriminatie, maar de adaptatie gaat er uiteindelijk over dat ze een essentieel onderdeel gaat uitmaken van haar gemeenschap en veel betekent voor de mensen om haar heen. Zoals ze zich zelf ook realiseert in "Hairupdate #2.13" kan ze de

aspecten van haar anders-zijn omarmen en alsnog volledig geaccepteerd worden door de mensen die belangrijk voor haar zijn. *Green Gables Fables* en *Project Green Gables*, twee series waarin representatie van minderheden erg belangrijk is, pleiten allebei voor een inclusieve en tolerante samenleving, hoewel *Project Green Gables* hier inhoudelijk vaak concreter de nadruk op legt.

Transmedia

Project Green Gables en *Green Gables Fables* verbinden opname door een gemeenschap niet alleen inhoudelijk, maar ook via hun vorm met de hedendaagse realiteit. Beide adaptaties worden transmediaal verteld. Transmedia-verhalen zijn verhalen die verteld worden via meerdere kanalen tegelijkertijd. In deze verhalen vullen verschillende mediavormen elkaar wezenlijk aan, om gezamenlijk een coherente verhaalwereld op te bouwen (Hassler-Forest, 13). In *Project Green Gables* en *Green Gables Fables* wordt het grootste deel van het verhaal verteld via vlogs die verschijnen op het youtubekanaal van Anne. Bij *Green Gables Fables* worden de video's van Anne aangevuld met video's van Philippa, Ruby, Fred en Diana, die ook vlogs maken en met een paar video's van Gilbert, Jane en Josie, die als schoolopdracht video's moeten maken. Daarnaast zijn er op Twitter, Tumblr, Instagram, Vine, Snapchat, ThisIsMyJam, 8Tracks, Pinterest en Blogspot accounts te vinden van verschillende personages. Bij *Project Green Gables* worden de vlogs van Anne aangevuld met twitteraccounts van Anne, Gilbert, Jane, Ruby, Diana en Charlie, een tumblaccount van Anne en een blogpagina van Gilbert.

Via de accounts en pagina's op sociale media wordt de verhaalwereld uit de vlogs aangevuld met nieuwe informatie en plotlijnen. In "A Walk With Ruby" (*Project Green Gables*) wordt bijvoorbeeld duidelijk dat Ruby's familie problemen heeft en dat hun huis waarschijnlijk verkocht moet worden, maar alleen op haar twitterpagina is hier meer informatie over te vinden en maakt ze duidelijk dat ze gaat verhuizen naar een andere stad ([Hi Everyone]). Als er aan het einde van *Green Gables Fables* een korte video verschijnt waarin Gilbert en Anne toegeven dat ze verliefd op elkaar zijn ("Dreams #2.33"), verschijnen er daarna foto's op de Instagrampagina's van Anne en Gilbert waarop te zien is hoe ze samen hun week doorbrengen, zodat fans kunnen zien wat er na die video is gebeurd. Fans gebruiken de verschillende accounts om details uit de vlogs te analyseren. Wanneer fans in de reactieruimte van youtube speculeren of een jongen die in "Partyrockers (My First House Party Ever) #8" (*Project Green Gables*) te

zien was Gilbert zou kunnen zijn, reageert een fan als volgt:

[Lily Lacreag](#) 2 jaar geleden

Really great episode! And no, that guy wasn't Gilbert. According to their transmedia, Gil is an exchange student in Britain and is supposed to return to PEI any time soon. Based on Diana's reaction, I'd say it was Fred - who (according to Charlie's Twitter) also showed up at this party.

Een ander voorbeeld is het moment dat Gilbert uit *Green Gables Fables* op Instagram een foto plaatst van hemzelf en Anne in nette kleding en een fan zich afvraagt of ze samen naar een schoolgala zijn gegaan. Een andere fan ontkent dat vervolgens op basis van informatie die ze van Twitter heeft gehaald:

seekingsomewherewonderfull WAIT

seekingsomewherewonderfull THEY WENT PROM TOGETHER???

seekingsomewherewonderfull PLEASE TELL ME THIS IS A PICTURE OF THEM GOING TO PROM TOGETHER

mleovies I think they said on Twitter it was a wedding they went to @seekingsomewherewonderfull (reacties op "We look good, Shirley")

Op Annes twitterpagina is inderdaad informatie te vinden over de bruiloft waar ze naartoe zijn gegaan, met een verhaal over hoe zij en Gilbert twee mensen die vroeger verliefd waren weer bij elkaar hebben gebracht. Dit is een verwijzing naar de plotlijn in *Anne of Avonlea* waarin Anne twee geliefden die elkaar uit het oog hebben verloren weer herenigt. Op Annes twitterpagina zijn er ook verhalen te vinden over avonturen die ze beleeft met twee kinderen, Thea en David, een neefje en nichtje van Mrs Lynde, die een tijdje bij haar komen logeren. Dit is een adaptatie van de avonturen die Anne beleeft met Dora en Davy, twee kinderen die Marilla in *Anne of Avonlea* adopteert. In de vlogs wordt er niet ingegaan op het plot en de gebeurtenissen uit *Anne of Avonlea*. In *Green Gables Fables* worden deze verhalen alleen verteld via sociale media.

De accounts op sociale media worden ook gebruikt om de personages uit te werken. Diana uit *Green Gables Fables* en Gilbert uit *Project Green Gables* schrijven op hun blogs lange, persoonlijke posts over de onderwerpen waar ze zich mee bezig houden. Via de sociale media accounts wordt veel duidelijk over de interesses en karakters van de personages, ook omdat ze duidelijk een eigen schrijfstijl hebben. Zo

schrijft Gilbert in volledige zinnen, gebruikt Ruby veel emoji's en gebruikt Charlie veel afkortingen, hoofdletters en uitroeptekens (*Project Green Gables*). Het is niet noodzakelijk om de accounts op sociale media te volgen en ook door alleen naar de vlogs te kijken is het verhaal in beide adaptaties goed te volgen. De accounts voegen wel iets toe aan het verhaal en zorgen ervoor dat de verhaalwereld uitgebreid wordt.

Hassler-Forest zegt dat transmediale verhalen in eerste plaats een wereld creëren die met zoveel mogelijk detail wordt ingevuld. Individuele verhalen in verschillende media geven de kijker de kans om die wereld steeds verder te verkennen (116). Hassler-Forest heeft het vooral over fantasywerelden die via transmedia worden opgebouwd en uitgebreid, maar dit is ook wat deze twee adaptaties bereiken. Er wordt een wereld geschetst die weliswaar erg op de onze lijkt, maar waarin Anne, Diana en Gilbert bestaan en avonturen beleven. De verhaalwereld is erg uitgebreid en realistisch en de media die gebruikt worden zijn media zijn die meestal worden gebruikt om niet-fictieve verhalen te vertellen (vlogs, blogs en sociale media), waardoor de verhaalwereld bijna als een deel van de echte wereld gaat voelen. Veel fans reageren dan ook op de video's alsof ze non-fictie zijn:

[Griffin Raynor](#) 2 jaar geleden

You and Diana are both beautiful and I wish you all the best in your new friendship <3
(reactie op "It's Called A Bosom Friend #6", *Project Green Gables*)

[andimthe weirdone](#) 4 jaar geleden

Weeeee you're back! And your hair looks fabulous!! :D so excited that you got to meet Diana, she seems awesome :D

[AnneWithAnE](#) 4 jaar geleden

She is!!! And thank you! =) (reactie op "A Real Person #1.8", *Green Gables Fables*)

Dit realisme wordt nog verder versterkt door de eenvoudige stijl van de twee adaptaties. *The Lizzie Bennet Diaries* was heel professioneel vormgegeven. De acteurs waren iedere aflevering opgemaakt, hadden iedere aflevering andere, modieuze kleding aan en de video's waren altijd scherp en opgenomen in een gecontroleerde setting. In *Project Green Gables* heeft Anne regelmatig kleding aan die ze eerder heeft gedragen en in beide adaptaties ziet ze er, zeker op momenten waarop je zou verwachten dat ze zich minder

met haar uiterlijk bezighoudt (bijvoorbeeld na de dood van Matthew), niet perfect verzorgd uit. Anne neemt in beide adaptaties haar camera regelmatig mee naar buiten en er zijn video's die zijn gefilmd in de Starbucks, in parken en op feestjes. Het beeld hapert en beweegt hierdoor soms en de personages zijn niet altijd even goed verstaanbaar. De adaptaties lijken nog realistischer, omdat ze zo ongestileerd zijn. Er verschijnen bovendien regelmatig video's die lijken op video's die door veel normale vloggers worden gemaakt, zoals "The Best Friend Tag", "The Roommate Tag", "Draw My Life" en "Q&A", die het gevoel dat Anne een "normale" vlogger is versterken.

Het realisme en de eenvoudige stijl van de video's zorgen ervoor dat de grens tussen de echte wereld en de fictieve wereld van *Green Gables Fables* en *Project Green Gables* vervaagt. Dat kijkers op video's en berichten reageren alsof de personages echte mensen zijn, omdat de adaptatie zo realistisch lijkt, zorgt ervoor dat de personages vanuit hun accounts ook weer kunnen reageren op die berichten en zo het gesprek kunnen aangaan met de kijker, zoals in het volgende voorbeeld van de twitterpagina van Anne (*Project Green Gables*).

Gilbert Blythe @gilcorner

Als antwoord op @ineveryending @holdinmytongue

She chose the movie!

Lane @ineveryending

Als antwoord op @gilcorner @holdinmytongue

oh my god how??? read plot, saw stills?? i've basically gone in release order.

Anne Shirley @holdinmytongue

Als antwoord op @ineveryending @gilcorner

I just thought "Moonlight Kingdom" sounds incredibly inspired. Like a fairy kingdom!
Or that place from Avatar ([I just thought])

Anne gaat in beide adaptaties via sociale media regelmatig in discussie met de kijker en refereert naar haar kijkers als "kindred spirits", een term die ze in het boek gebruikt om te verwijzen naar haar vrienden en andere mensen met wie ze een connectie heeft gevormd. Ze zoekt ook actief contact met haar kijkers. Ze maakt Q&A-filmpjes, waarin ze

vragen beantwoordt die de kijkers mogen insturen. In *Anne of Green Gables* richt Anne met haar vrienden een poëzieclub op en in *Project Green Gables* is dit een interactieve poëzieclub geworden. Anne plaatst meerdere filmpjes waarin ze zelfgeschreven gedichten en gedichten ingestuurd door kijkers voordraagt en daar vervolgens op reageert. Ook stelt ze vragen aan haar kijkers, bijvoorbeeld welke jurk ze aan zal doen naar een evenement ("Chatting With Gil 4 #3.14"), of welke boeken ze moet lezen:

Anne Shirley @AnneWith_An_E

What books do you recommend, kindred spirits? I'd like to lose myself in literature a little more. ([What books], *Green Gables Fables*)

Anne vindt in deze series niet alleen een plek in de gemeenschap van Avonlea, maar ook in de gemeenschap op het internet. Bovendien bieden de adaptaties fans de mogelijkheid zelf ook onderling een gemeenschap te vormen door contact te zoeken met elkaar en in gesprek te gaan over de serie, wat in de reactieruimte op youtube dan ook veel gebeurt:

[carefulapathy18](#) 3 jaar geleden

i was just mourning the bittersweet ending of Jane Eyre and stumbled upon this channel. I love Anne of Green Gables, so i am excited! :) subscribed.

[Whenthediscodontdancenomore](#) 3 jaar geleden

Jane Eyre was there a YouTube series of that and how can I find it? Seriously after the Bennet Diaries YouTube series ended I was looking for stuff like that.

[Scribblore](#) 3 jaar geleden

It's called the autobiography of Jane Eyre. Very Excellent.

[Anne Lim](#) 3 jaar geleden

everyone should definetely also check out the new adventures of Peter and Wendy and DEFINITELY WATCH NOTHING MUCH TO DO. it's hilarious.

[carefulapathy18](#) 3 jaar geleden

Anne Lim whaaat? theres a peter and wendy channel??? eek! whats the link!

(reacties op “Call Me Cordelia #1.1”, *Green Gables Fables*)

Voor Anne zijn sociale media en vlogs een middel om een band op te bouwen met haar kijkers en om in contact te komen met mensen die haar interesses (zoals poëzie) delen en deel te worden van een gemeenschap. Tegelijkertijd kan de kijker zelf ook deel uit gaan maken van die gemeenschap, door contact te leggen met andere kijkers en de personages of door mee te doen aan interactieve filmpjes en projecten. *Green Gables Fables* en *Project Green Gables* zorgen er dus voor dat de kijker zelf ook een beetje kan ervaren wat Anne meemaakt.

Conclusie

In dit onderzoek heb ik beargumenteerd dat sociale in- en uitsluiting een belangrijk thema is in *Anne of Green Gables* en dat de boeken van L.M. Montgomery een tolerante visie uitdragen en suggereren dat gemeenschappelijke identiteit uit zou moeten gaan van acceptatie. *Green Gables Fables* en *Project Green Gables* benadrukken deze tolerante visie, door representatie van minderheden tot een prioriteit te maken. *Project Green Gables* besteed daarnaast ook inhoudelijk aandacht aan sociale uitsluiting van minderheden door discriminatie als onderwerp centraal te stellen. Anne veronderstelt dat het heel belangrijk is om meer bewustzijn te creëren voor vormen van alledaagse discriminatie, zodat we mensen in staat stellen hun gedrag te verbeteren. Anne worstelt zeker met discriminatie, maar de adaptatie gaat er uiteindelijk over dat ze een essentieel onderdeel gaat uitmaken van haar gemeenschap en veel betekent voor de mensen om haar heen. Ze kan de aspecten van haar anders-zijn omarmen en alsnog volledig geaccepteerd worden door de mensen die belangrijk voor haar zijn. De transmediale manier van vertellen in beide series zorgt ervoor dat er een uitgebreide en realistische verhaalwereld wordt opgebouwd die de grens tussen onze wereld en de fictieve wereld van Anne doet vervagen. Anne heeft veel contact met de kijkers en bouwt een band met hen op, waardoor ze uiteindelijk niet alleen een gemeenschap vindt in Avonlea, maar ook op het internet. Op momenten dat ze zich slecht voelt en te maken krijgt met discriminatie, maakt ze filmpjes of deelt ze berichten op sociale media om het hier met haar kijkers en gelijkgestemden over te hebben. Dit is een heel belangrijk verschil met

Anne of Green Gables. In de adaptaties heeft Anne beschikking over internet en een smartphone, waarmee ze veel gemakkelijker dan de Anne uit *Anne of Green Gables* in contact kan komen en blijven met “kindred spirits”, ook als die ver weg wonen. In *Green Gables Fables* ontmoet Anne haar beste vriendin Diana, die een grote rol speelt in de adaptatie, bijvoorbeeld via internet (“Making New Friends? #1.6). De twee adaptaties laten zien dat sociale in- en uitsluiting op bepaalde manieren nog hetzelfde functioneert als in 1908, maar vooral ook welke verschuivingen er sinds die tijd zijn geweest en voor welke uitdagingen en vragen we nu staan.

Literatuurlijst

@AnneNotCordelia. *Instagram*. Web. 7 juni 2018.

<https://www.instagram.com/annenotcordelia/>

@AnneWith_An_E. *Twitter*. Web. 7 juni 2018. https://twitter.com/AnneWith_An_E

Buikema, Rosemarie en Liedeke Plate. “Glossarium”. *Handboek Genderstudies*. Ed.

Rosemarie Buikema en Liedeke Plate. Bussum: Coutinho (2015). Print.

@Call_Me_Gil. *Twitter*. Web. 7 juni 2018. https://twitter.com/Call_Me_Gil

Cartmell, Deborah. “Introduction.” *Adaptations: From Text to Screen, Screen to Text*. Ed.

Deborah Cartmell en Imelda Whelehan. London: Routledge (2013). 23-29. Print

@CharlieSloane_. *Twitter*. Web. 7 juni 2018. https://twitter.com/CharlieSloane_

“Checking my privilege.” *The G-Spot*. 25 december 2015. Web. 14 juni 2018.

<https://gilbertcorner.wordpress.com/2015/12/25/checking-my-privilege/>

“Diana’s Diary.” *Blogspot*. Web. 7 juni 2018. <http://dianabarry.blogspot.com/>

Drain, Susan. “Community and the Individual in *Anne of Green Gables*: The Meaning of

Belonging.” *Children’s Literature Association Quarterly*. 11.1 (1986): 15-19. Web.

@Gilbertjohnpatrick. *Instagram*. Web. 7 juni 2018.

<https://www.instagram.com/gilbertjohnpatrick/>

@Gilcorner. *Twitter*. Web. 7 juni 2018. <https://twitter.com/gilcorner>

Green Gables Fables. Dir. Mandy Harmon, Marie Trotter en Alicia Whitson. *Youtube*. Web.

7 juni 2018. https://www.youtube.com/channel/UCU_VLBr2HCEkmVJbnBsMSXg

Hassler-Forest, Dan. *Transmedia: verhalen vertellen in het digitale tijdperk*. Amsterdam:

University Press (2014). Print.

[Hi Everyone!]. @msrubygillis. *Twitter*. 20 januari 2018. Web. 14 juni 2018.

<https://twitter.com/msrubygillis/status/954716997404823553>

@Holdinmytongue. *Twitter*. Web. 7 juni 2018.

[I just thought]. @Holdinmytongue. *Twitter*. 8 februari 2017. Web. 7 juni 2018.

[I was just mourning]. @carefulapathy18. Reactie op "Call Me Cordelia #1.1". *Youtube*. 2015. Web. 14 juni 2018.

Hutcheon, Linda. *A Theory of Adaptation*. London: Routledge (2003). Print.

Jandl, Silke. "The Lizzie Bennet Diaries: Adapting Jane Austen in the Internet Age." *AAA: Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik* (2015): 167-196. Web.

Montgomery, Lucy M. *Anne of Avonlea*. Londen: Arcturus (2017). Print

---. *Anne of Green Gables*. New York: Puffin Books (2014). Print.

---. *Anne of The Island*. Londen: Arcturus (2017). Print

@Msrubygilles. *Twitter*. Web. 7 juni 2018. <https://twitter.com/msrubygillis>

"Transmedia List". *Tumblr*. Web. 7 juni 2018. <https://officialggf.tumblr.com/>

Project Green Gables. Dir. Laura Eklund Nhaga en Janika Vikman. *Youtube*. Web. 7 juni 2018. https://www.youtube.com/channel/UCN_BtyNHNPJ3nUGTr6V505g

[Really great episode!]. @Lily Lacreag. Reactie op "Partyrockers (My First House Party Ever) #8". *Youtube*. 2016. Web. 14 juni 2018.

Robinson, Laura M. "'A Born Canadian': The Bonds of Communal Identity in *Anne of Green Gables* and *A Tangled Web*." *L.M. Montgomery and Canadian Culture*. Ed. Irene Gammel and Elizabeth Epperly. Toronto: University of Toronto Press (1999). Web.

[So about the wedding]. @AnneWith_An_E. *Twitter*. 24 augustus 2015. Web. 14 juni 2018. https://twitter.com/AnneWith_An_E/status/635925516235735040

Tepper, Alegra. "Lizzie in Real Life: Social and Narrative Immersion Through Transmedia in *The Lizzie Bennet Diaries*." *Film Matters* 6.1 (2015): 45-51. Web.

[Thea and David]. @AnneWith_An_E. *Twitter*. 1 augustus 2015. Web. 14 juni 2018. https://twitter.com/AnneWith_An_E/status/627632145805262848

"The G-Spot." *Wordpress*. Web. 7 juni 2018. <https://gilbertcorner.wordpress.com/>

The Lizzie Bennet Diaries. Dir. Hank Green en Bernie Su. *Youtube*. Web. 7 juni 2018. <https://www.youtube.com/channel/UCXfbQAimgtbk4RAUHtIAUww>

[What books]. @AnneWith_An_E. *Twitter*. 15 maart 2016. Web. 14 juni 2018. https://twitter.com/AnneWith_An_E/status/709966196553207809

“We look good, Shirley”. @gilbertjohnpatrick. *Instagram*. 31 augustus 2015. Web. 14 juni 2018. <https://www.instagram.com/p/7B0ZSpAHWk/?taken-by=gilbertjohnpatrick>

Whelehan, Imelda. “Adaptations: the contemporary dilemmas.” *Adaptations: From Text to Screen, Screen to Text*. Ed. Deborah Cartmell en Imelda Whelehan. London: Routledge (2013). 3-21. Print.

[You and Diana]. @Griffin Raynor. Reactie op “It’s Called A Bosom Friend #6”. *Youtube*. 2016. Web. 14 juni 2018.